

SAMLAREN

TIDSKRIFT UTGIFVEN

AF

SVENSKA
LITTERATURSÄLLSKAPETS
ARBETSUTSKOTT

TRETTIOFÖRSTA ÅRGÅNGEN

1910

UPPSALA

ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG 1910

Hvem var Nils Nyberg?

Af

Johan Mortensen.

Det var först då *Kapten Baggfots papper* började att publiceras i Polyfem, som denna tidning väckte uppseende i vidare kretsar. Man började också strax gissa, hvem som dolde sig bakom pseudonymen *N. N.* eller Nils Nyberg, hvilken själf angaf sig som författare till dessa tungusiska reseminnen. Ute i landsorten antogo gissningarna ofta de mest fantastiska former. Så berättar Clas Livijn,¹ att man nere i Västergötland trodde Nils Nyberg vara en grosshandlare Bagge. Det torde väl vara namnligheten, som gjort den för öfrigt åtminstone som vitterlekare okände grosshandlaren oskyldigt misstänkt att hafva författat dessa bitande paskiller.

I Stockholm tyckas däremot att döma efter Journalens och Nya Postens angrepp misstankarna redan tidigt hafva samlat sig kring den unge biblioteksamanuensen Lorenzo Hammarsköld. Därom vittnar hela historien med det i Wikfors boklåda uppsnappade brevet, en händelse som relateras i Journal för Literaturen och Theatern N:r 88, 1810, under rubriken: *Något till upplysning om namnet Nils Nyberg.* Det heter i denna artikel: "Herr Nils Nyberg har varit oförsiktig nog att i Hr Lorenzo Hammarskölds vård anförtro ett bref ifrån utgifvaren af Polyfem, och Hr Lorenzo Hammarsköld har åter varit oförsiktig nog att glömma detta bref efter sig tillika med andra bref, hvaraf man skulle kunna sluta, att, om icke Hr Hammarsköld verkligen är Hr Hammelfot, han dock måtte vara Hr Nyberg."

¹ Hammarsköldska brevsaml. 14 okt. 1810, Livijn till Hammarsköld.

Likaledes har Carl Lindegren i sitt svar på Nils Nybergs artikel om den Tungusiska teatern ett par uttryck, som otvetydigt sikta på Hammarsköld som författaren. "Ni är ju student, om ej magister", utbrister han, och längre ned i samma artikel syftar han ännu tydligare på Hammarsköld, då han säger: "Man börjar tro att ert verkliga namn är Hammelfot, fast ni på skryt kallar er Baggfot."

Ett annat bevis på att man misstänkte Hammarsköld vara N. N. ligger i Hammarskölds anhållan, att Livijn skulle låta afskrifva ett Nybergskt bref, hvilket han motiverar därmed, att Askelöf troligen misstänkte honom vara Nils Nyberg.

Detta rykte, att Hammarsköld var Nils Nyberg, återfinner man äfven längre fram i tiden. I sina *Bref till Svenska Minerva* i Aftonbladet 1834 presenterar sig Palmær, som då skref under signaturen Nils Nilsson Nyberg såsom en son till salig Nils Nyberg. Hans beskrifning på denne sin fader vittnar om, att han därvid tänkt på Hammarsköld. "Mycket har den afidne berättat mig om sina och tants gemensamma äfventyr. Begge tjente vi — sade min fader — hos Cyklophen Polyfem. Än biträdde vi honom att klippa den goda smakens elektoralgumsar och glädde oss åt deras bråkande under operationen, hvilket stundom var retoriskt, stundom poetiskt men alltid ljufligt; än hjälpte vi till, då han, såsom en ny Simson, släppte satirens räfvar med glödande eldbränder i svansen in på vitterhets-filisteernas kålåkrar, och det ena kålhufvudet efter det andra förbyttes i rök och aska; än togo vi oss en lustridt på åsnan Markall, än kokade vi sirapskarameller åt lilla Phosphoros, som gick i kolt... Min salige fader hade föröfrigt många yttranden, hvilka som glödande gnistor kommo ur hans mun på samma gång som han blåste den ymniga tobaksröken ifrån sig, ty han var en stor tobaksrökare och quad om tobakspipan sålunda:

Du är det yppersta nöje, ty du är satir på dem alla...

Då jag frågade honom, hvarför han i senare tider slagit sig så helt och hållet från all kritik öfver teatern, svarade han: "Min son, det är ett dåraktigt försök att vilja rensa hönshus för att deraf göra tempel åt Apollo"... Då jag påstod att Tegnér är en stor skald, jakade min fader, och blåste derpå några väldiga rökbubblor ur

munnen. Jag sade Tegnéér är en original skald och min fader svorade helt saktmodigt: "Vet hut, min son!" och lade Oehlenschlägers och Byrons skrifter framför mig på bordet.

Här finnas flera yttranden som oförtydligt åsyfta Hammarsköld: hans verksamhet som teaterkritiker, hans bedömande af Tegnéér, hans egenskap af stor tobaksrökare och det ur Hammarskölds epigram "Tobakspipan" härstammande citatet. Ahnfelt nämner emellertid i noten till detta ställe i sin upplaga af Palmærs skrifter, att Nils Nyberg var Clas Livijn i full öfverensstämmelse med sina uttalanden i *Illustrerad tidning* 1876 och i skriften *L. F. Rääf af Småland*. I hvarje fall är detta icke Palmærs egen åsikt, ty längre ned i samma bref till Svenska Minerva svarar Nils Nyberg på sin sons fråga: "Finnas då inga yngre svenska författare, hvilka min far högaktar?" med att uppräknat bland andra Clas Livijn, d. v. s. enligt Ahnfelts åsikt sitt eget alter ego.

Emellertid någon verklig klarhet, om hvem Nils Nyberg var hade samtiden icke. Man rent af måste förvånas öfver den hemlighetsfullhet, som insvepte denna fråga. Till och med i de bref, som växlas mellan Hammarsköld och Livijn angående Nils Nyberg, talas aldrig rent ut om saken. Hammarsköld säger aldrig, att han är Nils Nyberg. Denna hemlighetsfullhet beror säkerligen bland annat därpå, att man icke litade på postverket; man kunde alltid riskera att brefven öppnades eller på något mystiskt sätt kommo bort. Gång på gång uttalas misstankar i denna riktning i de båda vännernas brefväxling, och Livijn hade själf några år senare tillfälle att se, huru saken praktiserades. Under tyska fälttåget hade han nämligen själf i uppdrag att öppna sådana bref, som kunde anses vara politiskt intressanta. I den Nils Nybergska saken bortsnappade också "Journalisterna" och öppnade ett bref från Askelöf till Nils Nyberg¹.

Dessutom var det icke nödvändigt för de båda vännerna att i brefven säga synnerligen mycket om denna pseudonym. Livijn tillbringade en hel månad i Stockholm — från midten af februari till

¹ Så skrifver Livijn till Rääf 4 maj 1810: »I dag har jag skrifvit till Herr Lars, hvarom du kan underrätta honom, i fall hans Bref skulle Wallmarkianskt behandlas».

midten af mars — just medan publikationen af de Baggfotska papperen pågick som lifligast, och därunder hade de rikligt tillfälle att anförtro hvarandra, allt hvad de kunde hafva på hjärtat. Denna omständighet bör man alltid hafva i minnet, ty säkerligen är det framför allt på grund däraf som så litet sippradt ut angående denna pseudonym.

Säkerligen voro Hammarsköld och Livijn de enda som helt kände hemligheten. Att Livijn var till fullo invigd framgår dels af åtskilliga ställen i Hammarsköldska brefväxlingen, hvarom mera nedan, dels af hans korta anteckning i sitt eget handexemplar af Polyfem, fast denna visserligen icke är vidare upplysande, tvärtom en gåta för sig. Redan Askelöf, som dock var hufvudredaktör för Polyfem, visste åtminstone i början intet, fast han väl troligen senare blifvit invigd; något säkert bevis för ett dylikt antagande finnes dock icke. L. F. Rääf gissade, att det var Hammarsköld, men så god vän han var med både Hammarsköld och Livijn, visste han det icke, såsom det framgår af hans svar till dåvarande docenten C. D. af Wirsén,¹ där han säger: "Hvem Nils Nyberg var, känner jag således ej med visshet. Framställandet af denne okände var tvifvelsutän grundadt dels på ungdomshugen att leka gömma, dels i afsikten att reta allmänhetens nyfikenhet och gifva de oinvigda medkämparne förtröstan att vid behof af hjelp i trångmål finna henne af denne Deus ex machina; men jag förmodar liksom Tit., att Hammarsköld var den sannskyldige."

Den djupaste orsaken, hvarför man i fosforistiska kretsar höll på att Polyfems författarehemligheter icke fingo brytas var den, att man därigenom kunde utsätta de olika författarne för förföljelse och äfven minska den glans, som utstrålade från den mystiske Nils Nyberg. Detta framträder tydligen år 1819, då Hammarsköld var sysselsatt med förberedelserna till sin vitterhethshistoria. Han ärnade där angifva de olika författare, som uppträdt i Polyfem. Livijn, upprörd öfver denna oklokhet, underrättade därom L. F. Rääf och denne svarade följande:

¹ Originallet i Rääfska ark.; till större delen aftryckt hos A. AHNELT, *L. F. Rääf af Småland*, I, sid. 15.

“Lorenzos föresats om yppandet af alla Polyfems författare är, huru man den må betrakta eller söka ursäkta, dock ett uselt streck. Denna hemlighet tillhör honom icke ur något skäl och en godtycklig behandling deraf är honom ej, mig veterligen, af någon upplåten. Alla personerna skulle dervid förlora, allra mest i detta ögonblick då kanske Polyfems syfte är mera i sjunkande än förkofran, och då till försvar mot den störtskur af ovett, som Allmänna Journalen skulle låta regna, ingen annan organ finnes än benranglet Literaturtidningen, hvilken hela världen afskyr som en vålnad. Lorenzo sjelf, matt stridande mot sina fienders oupphörliga anfall, synes ega nog att sköta med de redan befintliga utan att påkalla ett förbund mot sig både af vänner och ovänner. Saken, liksom all annan, har vunnit af hemligheten; upptäckt skulle den till största delen framställa blott för allmänheten obekanta namn och den glans som nu omgifver den mystiske Nils Nyberg vore förlorad för honom och hans syfte, så snart publiken bakom masken igenkände en person, som den vant sig att beskratta.“

När frågan om författaren till Kapten Baggfots papper första gången upptogs till litteraturhistorisk behandling, var det emellertid icke såsom man efter ofvanstående rykten skulle hafva väntat Hammarsköld utan Clas Livijn, som utpekades såsom artiklarnes författare. I sina *Bidrag till Sveriges Litteraturhistoria*, 2 hft., sid. 32, nämner nämligen Fryxell bland Polyfems medarbetare äfven Livijn “dock i början under namnet Nils Nyberg“. Huru hade Fryxell kommit till denna åsikt? Enligt noten, sid. 33, ofvan cit. arbete, tyckes C. A. Agardh hafva varit den egentlige sagesmannen. *Utän skäl* var det således i hvarje fall icke som Fryxell kommit till denna mening såsom Börje Norling i *Nya skolan*, sid. 133, not., vill påstå. Men väl vore skälen svaga, om de endast hvilade på C. A. Agardhs auktoritet, såsom vi numera med lätthet kunna inse. Ty Agardh, som lefde i Lund, redan när de Nybergska bidragen publicerades, hade icke närmare reda på Polyfems hemligheter, och under tillfälliga Stockholmsbesök eller genom frågor i sina bref fick han säkerligen icke veta mycket, eftersom han redan vid hemkomsten från sin utrikesresa var temligen misstänkt för ljumhet i sin fosforistiska

trosbekännelse. Huru litet han faktiskt visste framgår af hans bref till Hammarsköld den 28 februari 1811, där han direkt frågar: "Hvilka skrifva uti Polyfem?" I ett annat bref till Hammarsköld, juli 1810, se FRUNCK, *Bref rörande Nya skolans historia*, sid. 104, yttrar han sig berömmade om Polyfems artiklar i allmänhet och tillägger: "I synnerhet är 'Till Carl Lindegren' ett af de förträffligaste stycken, jag nånsin sett; jag misstänker författaren. Och för *mig* bör han väl kunna tillkännagifva sig. Jag får dock tillstå, att jag ej tilltrodde honom denna genre. Din antikritik är förträfflig, och skall hölja de "dubbelklöfvade, ollonfrätande, borstiga hoparne med blygd". Det är icke fullt klart, hvem Agardh här åsyftar såsom författare af artikeln "Till Carl Lindegren". Man skulle nästan kunna tänka sig, att han afsett Livijn, eftersom han i följande period riktar en speciell soulagerande komplimang till Hammarsköld.

Därmed må nu förhålla sig, huru som helst, under inga förhållanden kan man tillmäta Agardhs vittnesmål i denna sak någon större betydelse. Hvilas Fryxells yttrande på denna auktoritet, är det följaktligen icke af stort värde. Men enligt en uppgift af A. Ahnfelt i *Illustrerad tidning* 1876 skulle Fryxell till honom vid något tillfälle hafva yttrat, att man i Livijns umgängeskrets allmänt antog, att Nils Nyberg vore Livijn. Förutsatt att man vill fästa någon större vikt vid detta yttrande, uppstår helt naturligt den frågan, huru detta rykte uppstått och kunnat aflösa det tidigare. Beror det helt enkelt därpå, att Hammarsköld, som tidigt bortgick, mot slutet af sitt lif var ännu mindre ansedd än då striden utbröt, under det att Livijns rykte under tjugo- och trettiotalen var i ständigt stigande. Han var då en allmänt bekant personlighet, berömd såsom författare till Spader Dame, känd för sina kvicka parentationer i tidens ordenssällskap, åtnjutande anseende som ett skarpt hufvud, duktig polemiker i tidningspressen o. s. v. Livijn var Olof Mollbergsson och hvad man säkert visste, var att han deltagit i författandet af "Markalls sömnlösa nätter" och att han öfverhufvud medverkat i den fosforistiska polemiken. Har därför helt enkelt den allmänna meningen också förvandlat honom till Nils Nyberg?

Men Fryxell kan också hafva haft säkrare källor för sitt yttrande. Han stod ju under ett visst skede af sitt lif fosforisterna

nära och kände Livijn själf och detta på en tid, då man kan tänka sig, att denne icke så mycket hållit på hemligheten. Fryxells mening *kan* således bero på något yttrande af Livijn själf, fast kanske i någon mån missförstått och förstoradt.

Jag skall sedan undersöka, om man på denna väg kan finna något stöd för ryktet, att Clas Livijn på ett eller annat sätt varit identisk med Nils Nyberg. I hvarje fall upptogs denna Fryxells åsikt af Malmström i dennes "Svenska Vitterhetens historia", IV, sid. 319 och 327.

Länge fick emellertid detta antagande icke stå oemotsagt. Den Hammarsköldska brefväxlingen hade under tiden blifvit tillgänglig för forskningen, och där fann man snart vittnesbörd, som förde i en annan riktning. I sin monografi öfver Clas Livijn fastslog dåvarande docenten C. D. af Wirsén, att Nils Nyberg vore identisk med Lorenzo Hammarsköld, men däremot icke med Livijn. Hans hufvudsakliga skäl för detta påstående voro följande:

1) Livijn vistades vid denna tid i Vestergötland, och han kunde därför svårligen hafva den kännedom om teaterförhållandena och aktörerna i Stockholm, som röjer sig i skriften om Tungusiska teatern. Hammarsköld hade däremot den noggrannaste kännedom om dylika saker. Redan tidigare hade han anfallit aktören Ahlgren.

2) Om Livijn varit författaren till dessa artiklar är det märkvärdigt, att i den Hammarsköldska brefväxlingen, där så många bref af Livijn finnas just från denna tid, icke ett ord därom nämnes.

3) Det mot Polyfem fientliga tidningspartiet sökte komma hemligheten med N. N. på spåren. För detta ändamål uppsnappade man bland annat ett bref från Askelöf till N. N. I Journalen för 1810 förekommer i n:o 88 en artikel med anledning af detta bref med öfverskriften: *Något till upplysning om namnet Nils Nyberg, den föregifne insändaren af Kapten Baggfots papper i Polyfem* (Insändt). Denna artikel börjar: "Herr Nils Nyberg har varit oförsiktig nog, att i herr Lorenzo Hammarskölds vård anförtro ett bref ifrån utgifvaren af Polyfem, och Hr. Lorenzo Hammarsköld har åter varit oförsiktig nog att glömma detta bref efter sig tillika med andra bref, hvaraf man skulle kunna sluta att om icke Hr. Hammarsköld verkligen är Hr. Hammelfot, han dock måste vara Hr.

Nyberg.“ Här utpekades således på grund af det uppsnappade brevets innehåll Hammarsköld såsom Nils Nyberg.

4) Det mest afgörande beviset finner Wirsén emellertid i Hammarskölds brev till Livijn af den 1 oktober 1810, i hvilket det heter: “Nu en kommission. Jag fruktar, att Askelöf fått misstankar om att jag är Nils Nyberg, och ur dem vill jag nödvändigt taga honom.“ Han beder därför Livijn att afskrifva ett medföljande brev och afsända det till utgifvaren af Polyfem. — “Af detta brev“, tillägger Wirsén, “torde det väl vara bragt, om icke till visshet, så dock till den högsta grad af sannolikhet, att Hammarsköld var Nils Nyberg.“

5) I brev af den 14 oktober 1810 till Hammarsköld berättar Livijn, att Hammarsköld icke var väl anskrifven i landsorten, men att man ändå där beundrade Nils Nyberg.

7) Anföres ett brev af Rääf, i hvilket Hammarsköld uppmanas att icke glömma de medel, som gjorde segern öfver Journalen så lätt: “den hedersmannen Nils Nyberg har väl ännu icke uttömt allt sitt löje“.

8) Om Livijn vore Nils Nyberg, vore det mer än underligt, att i den stora samlingen af de Livijnska handskrifterna icke funnes någon enda af de Baggfotska artiklarna.

9) För Livijns författareskap talar möjligen endast en omständighet, nämligen ett par artiklar, som finnas bland Livijns papper, undertecknade *Måns Nyberg* och som återfinnas tryckta i tidningen *Anmärkarne* n:r 9, den 1 mars 1820. Måns Nyberg presenterar sig här som en broder till Nils Nyberg. Men, anmärker Wirsén, “det synes sannolikare att Livijn roat sig med att upptaga den af Hammarsköld för tio år sedan tillställda mystifikationen.“

Wirsén avslutar sin skarpsinniga undersökning blygsamt och försiktigt med följande ord: “På grund af hvad som nu blifvit anfördt, torde man imellertid tillsvidare böra fränkänna Livijn och tillerkänna Hammarsköld namnet Nils Nyberg. Kanhända kan frågan någon gång fullständigt utredas; vi hafva nu närmast velat visa, att det bestämda påståendet om Livijns författarskap liksom det framkommit utan anförande af några egentliga grunder, med grunder kan bevisas osannolikt, till dess något nytt uppslag blifvit gifvit i ämnet.“

De bevis, som Wirsén anför äro af olika värde, och det kan möjligen vara af ett visst intresse att från denna synpunkt som hastigast skärskåda dem. Mot n:o 1 skulle man kunna invända, att det visserligen är sannt, att Livijn vid tiden för författandet af teaterbrevet vistades i Västergötland och därför icke ägde någon kännedom om teaterförhållandena i Stockholm. Men han hade vistats där omkring 1805, och såsom hans bref utvisa hade han då flitigt besökt teatrarna och ständigt underhållit Hammarsköld med nyheter om skådespelen och aktörerna. Teaterförhållandena hade under dessa fem år icke nämnvärdt förändrats, repertoiren och aktörerna voro ungefär desamma. Dessutom är skildringen i det Baggfotska teaterbrevet synnerligen allmänt hållen. Från denna synpunkt sedt finnes intet skäl, hvarför icke Livijn skulle kunna hafva skrivit detta parti af Kapten Baggfots papper.

Mera öfvertygande verkar det, att Hammarsköld obestriddigen hade mest intresse af att skriva detta bref på grund af sin verksamhet som teaterkritiker i "Journalen" och de välbekanta händelser, som därmed voro förknippade.

Äfven andra skäl tala för att det är Hammarsköld, som är författare till teaterbrevet.

I artikeln "Till Carl Lindegren" yttrar Nils Nyberg: "Efter er förklaring skall Kotzebue och Thlasp vara samma person. I alla fall känner jag Thlasp som en äkta abderit, och kan ni med honom göra närmare bekantskap, om ni läser Abderiternas historia af Wieland."

Det är från detta senare arbete, som Nils Nyberg upptagit namnet Thlasp, men många andra drag i Kapten Baggfots papper hafva inspirerats af Wielands satiriska roman från det gamla Grekland. Själfva grundidéen till brefven är säkerligen densamma som i Wielands Abderiten. Under form af en satir mot innevånarne i det gamla Abdera förlöjligar Wieland sina egna landsmäns estetiska omogenhet och narraktighet. I en satir mot tunguserna angriper Hammarsköld på samma sätt den härskande smaken i Sverige.

Likaledes är det säkerligen från Wielands arbete som Nils Ny-

berg fått idén till sin parodi af alexandrinerna i de franska tragedierna, hvilka förlöjligas såsom grodors kväkande i Brekek, koax, o. s. v. Denna parodi går visserligen ytterst tillbaka till Aristofanes "Grodorna", men den finnes äfven i Abderiternas historia, tredje boken, femte kapitlet. Öfverhufvud har hela skildringen af den tungusiska teatern sin motsvarighet i Wielands satir öfver teatern i Abdera. Man jämföre *Geschichte der Abderiten*, tredje boken, kapitel I—V.

Men Wieland är en författare som ganska mycket lästes af Hammarsköld. Däremot finnes det icke spår af att Livijn tagit någon närmare befattning med den Wielandska romanen.

N:o 2. "Om Livijn skulle varit författaren, är det bra märkvärdigt att i den Hammarsköldska brefvexlingen, där så många bref af Livijn finnes just från denna tid, icke ett ord därom nämnes." Därtill kan svaras, att det icke är mera märkvärdigt än, att det icke heller omtalas, att Hammarsköld är Nils Nyberg, ty äfven i brevet af den 1 oktober 1810 säger Hammarsköld icke, att han är Nils Nyberg, men att han fruktar att Askelöf fått misstankar att så vore fallet. Skälet till denna hemlighetsfullhet ligger naturligen, såsom ofvan antydts, dels i fruktan för att brefven skulle kunna öppnas, dels var det icke nödvändigt att tala tydligare, då de båda vännerna under Livijns Stockholmsbesök hade haft rikligt tillfälle att utdebattera frågan.

Wirséns tredje skäl bevisar egentligen endast, att "Journalisterna" misstänkte Hammarsköld vara Nils Nyberg, och hans fjärde anförande uppenbarar strängt taget endast, att Hammarsköld var spiritus rector för honom. Brevet af den 14 oktober gör det väl emellertid omöjligt att tvifla på, att Livijn här själf nämner Hammarsköld som Nils Nyberg. Till de öfriga punkterna i Wirséns framställning har jag ingenting att anföra. Jag vill blott slutligen tillägga, att äfven om man möjligen kan criticera vissa af dessa bevis, måste man dock instämma i Wirséns yttrande, att sannolikheten talar för, att Hammarsköld var Nils Nyberg.

Hvad mera är, man kan med ytterligare flera sannolikhetsbevis styrka denna sats. Om man betraktar Livijns utveckling, så fin-

ner man, att han under åren 1803—1805 var ytterst lifligt inställd på att upptaga polemiken mot Akademien. Det är under dessa år, som han insänder dikter till Akademien, hvilka stredo mot den härskande smaken, som han skrifver sin kritik af Wallins Horatii öfversättningar och parodierar dennes och Leopolds manér. Men han fick under dessa år icke tryckt sina anföranden. Han lämnade Stockholm och lefde knektlif i Västergötland och Marstrand. Så småningom förlorade han allt intresse för litteraturen. Väl är det sant, att han 1809 var sysselsatt med att långsamt färdigskrifva, hvad som öfverhufvud blef färdigt af "David Lifbergs lefverne", men han var samtidigt så upptagen af dryckeslag och liknande råare nöjen, att både Hammarsköld och Rääf togo honom i upptuktelse i sina bref. Så skrifver den förre, 4 januari 1810: "Så i själ och hjerta ledsen och så ledsen öfver dig och för din skull vet jag mig aldrig ha förut skrifvit dig till. Förbannad vare den stund, då du först kom ned till Skaraborgs regimente, till Marstrand, för att der förderfvas och sedan bli ett föremål för dina tomhufvade förderfvares förakt! Du må skratta åt detta bref eller du må bli ond deröfver, jag har gjort min skyldighet, jag har gjort, hvad vänskapen och sorgen bjuda, jag har talat rent och uppriktigt. Och fortfar du, som du har börjat, så blir detta bref verkligen det sista i denna ton, ty då är det ej värdt att fylla mina bref med annat än det du nu på en tid helst sökt i dem, nyheter för dagen."

"Livijn, har du då kommit så långt i dåsigheit, att intet annat kan förnöja dig än hvad som kittlar din nyfikenhet? Minns du den tiden, då du så ofta och så heligt försäkrade mig, att du troligen skulle bistå mig i striden för det rätta och sköna? Nu är tiden inne. Upp, bror, och kämpa!"

Här hafva vi de båda vännernas sinnesstämning strax före stridens utbrott. Hammarsköld full af entusiasm och tro på sin sak. Livijn redan på väg att skaffa sig andra intressen än de rent litterära. Är det troligt att den senare ett par månader därefter skulle varit färdig med de Baggfotska papperen? Sant är visserligen, att vännernas bref gjorde intryck på honom. En ångerfull, fast halft förargad ton gör sig märkbar i hans bref. Ännu mera verkade de

första numren af Polyfem. Hans stridshumör vaknar åter, och han lofvar att såsom medlem af Sällskapet för det löjliga göra sin plikt och sända bidrag. Det är dock först efter sitt besök i Stockholm, som han verksamt ingriper — och då voro redan flera af de Baggfotska papperen publicerade. Således i de ögonblick då dessa förbereddes var Livijn långt borta från alla tankar på den litterära stridens upptagande.

Den stil, i hvilken "Kapten Baggfots papper" äro skrifna, är dessutom en helt annan än Livijns. De äro skrifna i den nakna, lifligt berättande sjuttonhundredtalsstilen: Voltaires prosa i den något tyngre form, som denna skrefs af Wieland. Författaren ilar från faktum till faktum utan att någonsin fördröja sig med bilder eller fördjupa sig i reflexioner. Endast här och där märker man spår af, att Thorilds prosa inverkat på stilen — ett gemensamt drag för de båda vännerna. Så t. ex. på följande ställe i artiklen om den tungusiska teatern:

"Här ser man Racines porträtt emellan Sophoclis och Calderons, Corneilles bredvid Shakespeares, Voltaires vid siden af Terentii och Senecas och Molières i bredd med Euripidis och Aristophanis. Således det plattäcka bredvid det bergstora och det känselmatta bredvid det kämpestarka."

De sista epiteten äro tydligen formade efter Thorildska mönster.

Livijns stil är alltid och öfverallt en annan. Den glider icke, den berättar icke, den borrar sig inåt. Den går aldrig raka vägen fram till målet, utan springer i underliga krokor. Det är en stil, som lärt af engelska och tyska humorister. Hans första prosastycke af någon betydenhet, "David Lifbergs lefverne", är en studie i Sternes stil. Olof Mollbergssons bidrag i Polyfem äro skrifna i kantigt snirklade perioder, som förråda, huru mycket deras författare sysslat med den juridiska kanslistilen, och de äro rikligt beströdda med infall och sentenser. Sändebrevet dessutom imiterande bibelstil. Livijns språk är saftigare och färgrikare än Hammarskölds. Redan från denna synpunkt är det således otroligt, att Livijn skulle hafva skrifvit Kapten Baggfots papper.

Dessutom är Livijn alls ingen älskare af estetiska diskussioner.

Han erkänner själf sin inkompetens i detta afseende i mer än ett bref till Hammarsköld. Han kan visserligen uttala ett enskildt omdöme, men han baserar det alltid på sin personliga smak. Han deducerar det aldrig som Hammarsköld utifrån alla möjliga teorier och principer. Typiskt för honom är att af alla tidens estetiska frågor är det nästan uteslutande öfversättningsfrågan, som intresserar honom. Han kämpar ständigt mot det franska parafraserande maneret. Men han kämpar mera genom parodier än genom diskussioner: Wallin blir den utvalda syndabocken, som han gång på gång slaktar till ära för systemet. Generella estetiska omdömen har man öfverhufvud icke af Livijn. Men Kapten Baggfots papper är kanske den klaraste programskrift, som af svensk nyromantik riktas mot gamla skolan. Här har man på några sidor alla de väsentliga angreppspunkterna mot Journalen, mot Voltaire och Pope, mot den franska smaken, mot alexandrinerna, mot Kotzebue och hans familjemålningar. Shakespeare och grekerna upphöjas, fransmännen slås ned. Kort sagt här har man hela det program, som Hammarsköld med större seghet och större ensidighet än någon annan predikat i nästan alla sina skrifter.

Ett annat bevis af samma beskaffenhet har Rudolf Hjärne, utgifvaren af Livijns och Hammarskölds brevväxling under tidigare år anført. (Se *Dagen före drabbningen*, LXIII, noten.) Hjärne påpekar, att den store poeten Amarulli vid sitt besök i tungusernas land gör bekantskap med Anakreon, som ledsagar honom och presenterar honom för de öfriga skalderna. Anakreon spelar således en hufvudroll i berättelsen; likaledes intager Homeros högsätet bland skalderna. Dessa båda grekiska skalder voro ju Hammarskölds älsklingar, liksom han öfverhufvud intresserade sig för den grekiska litteraturen. Livijn är däremot främmande för den grekiska världen. Denna anmärknings riktighet kan icke jäfvas af någon, som närmare känner de båda vännernas skaplynne. Lika bestämdt som Livijn gång på gång betonar sin inkompetens i rent estetiska frågor, lika säkert undviker han att beröra den grekiska litteraturen.

Det var närmast med anledning af Wirséns ofvannämnda framställning, som kamrer Werner, känd som ifrig forskare i den svenska

nyromantiken, och som legat bakom åtskilliga senare försök att utreda dess historia, yttrade sig om författarskapet till Kaptén Baggfots papper. Hans anförande, hvilket närmast utgör en serie randglosor till Wirséns framställning, läses i *Svensk Bokhandelstidning* för år 1870 n:o 5, 7 och 10.

Den första af dessa artiklar innehåller ett utfall mot Malmströms framställning af romantiken. Han påpekar, att Malmström alls icke använt den Hammarsköldska brefväxlingen för sin skildring. I den andra artikeln hänvisas på några fakta, som ytterligare skulle stödja Wirséns antagande, att Nils Nyberg vore Hammarsköld. Dels framhållas vissa artiklar, som växlats mellan Nils Nyberg och Carl Lindegren i *Dagligt Allehanda* n:o 85, 87 och 94. Dessa kunna icke tänkas författade af Livijn, som då bodde i Västergötland. Vidare var det endast Hammarsköld, som kunde hafva intresse af teater-skildringen i Kaptén Baggfots papper: de utgöra ett svar på det angrepp, för hvilket han själf varit utsatt. Slutligen finnes bland Hammarskölds bref 1810 dennes egenhändigade koncept till *Poetico-patriotiska skålar. Appendix till lärodikten Rimgastiaden*, ett af bidragen bland Kaptén Baggfots papper.

Den tredje af dessa Wernerska artiklar handlar om Agardhs förhållande till nya skolan och belyser icke föreliggande fråga. Werners inlägg inskränker sig således i det stora hela till, att han uttryckte sitt gillande af Wirséns åsikt, att Nils Nyberg vore identisk med Hammarsköld.

Det var också denna, som sedan blifvit den härskande. Büttiger uttalade sitt instämmande i *Auroraförbundet*, Ljunggren, som ännu i "Ett minne från seklets början", rektorsprogram 1879, anslutit sig till Fryxells och Malmströms åsikt, har i *Svenska Vitterhetens hufder*, band IV, sid. 87, öfvergått till Wirséns antagande. Likaledes har Börje Norling ifrigt försvarat denna åsikt dels i *Upsalaposten* 1879 n:o 18, 21, 58, dels i *Nya skolan, bedömd i litteraturhistorien* samt i *Inledningen* till sin upplaga af Hammarskölds utvalda skrifter.

Mot denna åsikt har endast A. Ahnfelt tagit till orda i en artikel i *Illustrerad tidning*, 1876 n:o 11, samt därefter i sin skrift *L.*

F. Rääf af Småland, 1879. Ahnfelt har i diskussionen indragit ett par textställen, som förut icke varit använda, men hans framställning är oredig och full af oriktigheter. Då dessa redan påvisats och utförligt vederlagts af Börje Norling, särskildt i hans artiklar i "Upsalaposten", skall jag endast dröja vid några punkter, som äro nödvändiga för den vidare framställningen eller eljest belyser frågan.

Ahnfelt kan icke ansluta sig till vare sig Fryxells eller Wirsens åsikt. Redan den anteckning, som Livijn gjort i sitt exemplar af Polyfem angående Nils Nyberg, har kommit honom att tvifla. Dessutom är det otänkbart, att samma person kunnat skriva både *Tungusiana* och *Baggfotiana* i Polyfem. Detta framgår både af pikturen och skriftsättet. Redan på grund af mängden af uppsatser måste signaturen Nils Nyberg betraktas såsom ett commune bonum för hela skolan, bak hvilket flera olika författare dölja sig.

Denna Ahnfelts slutsats hvilar på en falsk förutsättning. Man bör nämligen bestämdt skilja på *Kapten Baggfots papper* och *Tungusiana*. Redan i Polyfem äro dessa bestämdt söndrade från hvarandra. Alla artiklar, som tillhöra den förra gruppen, äro betecknade på ett särskildt sätt i Polyfem; antingen med en undertitel inom parentes (*Ur sjökaptens Baggfots manuscript* eller *Ur Baggfots papper*) eller också undertecknade *Nils Nyberg, insändaren af Baggfots papper*. Utom de bref, som i saken skrivits och undertecknats af Nils Nyberg, omfattar serien således följande skrifter:

- 1) *Prof af tungusernas vitterhet*. Polyfem, n:o 8 och 9.
- 2) *Tüftingssång mellan de tungusiska storgenierna Amarulli och Struthio*. Polyfem, n:o 9.
- 3) *Amarullis resa till Pocternas land. I bref till den sköna Uzana*. Tre bref, Polyfem n:o 15 och 16.
- 4) *Om tungusiska theatern*. Polyfem n:o 18.
- 5) *Till Herr Carl Lindegren*. Polyfem n:o 25 och 26.
- 6) *Försök till öfversättning af ett par tungusiskt klassiska skaldestycken (Kärleken och Ryktets tempel)*. Polyfem n:o 32.
- 7) *Poeten Markalls apotheos eller Rimmarnes sång till Makalls ära*. Polyfem n:o 34.
- 8) *Lång Anders, idyll*. Polyfem, 2:dra saml. n:o 37.

9) *Poetico-patriotiska skålar. Appendix till den tungusiska hjälte- och lärodigten Rimgastiaden.* Polyfem, 3:dje saml. n:o 6.

Dessa och endast dessa artiklar¹ kan det vara frågan om när det gäller Nils Nybergs författareskap.² Inräknar man däremot äfven *Tungusiana* i Nils Nybergs författarskap, så behöfver Ahnfelts påstående icke ens diskuteras. Det är själfklart och välkändt, att det är flera författare, som skrifvit dessa bidrag — fast väl ingen undertecknat Nils Nyberg. Det är ingen hemlighet, att Aterbom skrifvit *Rimmarbandet*. Men just för att skilja honom från Nils Nyberg presenteras han som "en ny dilettant i Tungusiska språket". Lika odisputabelt är det, att Askelöf författat *Komapedons märkvärdiga anteckningar under en resa till Tungusien*. Äfven Livijn har i så fall skrifvit *Tungusiana*, fast de icke publicerats. Bland hans papper finner man nämligen några scener af ett litet drama, benämndt *Upplysningen*, skrifvet 1812, och hvars första utkast går tillbaka till Hammarsköld (se dennes papper i Kungl. Biblioteket) samt ett annat litet drama från 1810: *Den segrande künstlosamheten*. Båda dessa voro tydligen afsedda för att ingå i Polyfem såsom polemiskt sartiriska artiklar mot Svenska Akademien.

Orimligt är också Ahnfelts antagande, att uppslaget till Kapten Baggfots papper utgick från Livijn. Som vi redan sett, tänkte Livijn på allt annat än litterära satirer i det ögonblick, då Polyfem startades, och när han kom till Stockholm — där han vistades från midten af februari till midten af mars 1810 — hade redan flera af dessa artiklar varit synliga i Polyfem.

Af större betydelse är det, när Ahnfelt citerar ett bref från Livijn till Hammarsköld, dateradt den 17 mars 1810:³

"Framför allt ålägger jag dig, att genast och med omgående post nedsända Lindegrenska anfallsvapnet mot Polyfem — cout qu'il

¹ Ursprungligen hade författaren tänkt sig vissa andra bidrag såsom framgår af uppräknningen i Polyfem n:o 9.

² Det var naturligen själfva polemiken med Carl Lindegren, som framkallade behofvet af en pseudonym. De första artiklarna voro icke undertecknade. Det är först artiklen »Till Carl Lindegren» som är signerad Nils Nyberg.

³ Jag citerar något utförligare än Ahnfelt. Kursiveringen i brevet är af honom.

cout. Kunde du då bifoga en eller annan märkelig excerpt ur hans arbeten, som jag ej eger, för att tjena till modell vid de 3:ne hymnerna, som återstå, vore det så mycket bättre. Som jag tyckte mig och den karlen vara ungefär lika goda på kunskapernas vägnar, så har jag lust att bryta lansen med honom, i hvilket afseende medföljande utan för mycket mästrande af tit. Polyfem kunde införas; fortsättningen skall snart följa. *Meningen med de 3 rätterna är, att han vid sina arbetens utgifvande lofvade 3:ne tomer jämte en dessert från Köpenhamn.* Då A—f får se detta, hoppas jag, att han förlåter, det jag ej nu öfversänder om vallinska mästerstycket — som nu undergår sträng revision. Ideen af det följande är att andra dagen hindras Glödhatt af en flicka, 3:dje af slottskanslibetjänter, men 4:de träffar han Polyfem; här skall hans egen promemoria nyttjas.“

“Slå vi nu upp Polyfem“, fortsätter Ahnfelt, “så finna vi dubbelnumret 25, 26 (1810) upptaget af ett bref 'Till Herr Carl Lindegren', undertecknad af Nils Nyberg, insändare af Baggfots papper. Denna utförliga polemiska uppsats är alldeles bestämdt författad af Livijn. Det heter deri bland annat: *“I fordna dagar hörde jag talas om en man Lindegren benämnd, som utbjöd 3 delar af sina arbeten till prenumeration och en dessert derefter åt sina prenumeranter. Var det ni, m. h., så lärer detta edert sista opus vara den lofvade desserten, den är åtminstone lika illa tillagad som sjölfva måltiden.*“

Obestridligen existerar det mellan uttrycket i brevet och artikeln en slående likhet, och det enklaste vore nog att med Ahnfelt antaga, att Livijn skrivit “Till Carl Lindegren“. Yttre skäl förbjuda emellertid ett dylikt antagande. Börje Norling har redan mot Ahnfelts sats citerat följande utdrag ur ett bref från Hammarsköld till Livijn af den 9 april 1810: “A—f tackar dig varmt och uppriktigt för Glödhatt. Den har ej ännu blifvit införd af det skälet, att, då den ankom, trycktes redan på Nils Nybergs svar på det Lindegrenska anfallet, och man vill ej låta herr generalen draga ut, förrän Lindegren gifvit något nytt hugg, som, enligt hvad han låtit förljuda, icke skall dröja länge.“

Ännu den 4 maj 1810 hade Livijn icke sett sitt bidrag tryckt i Polyfem. Under denna dato påminner han nämligen Hammarsköld

om dess tillvaro och underrättar oss samtidigt om, att han ännu icke afslutat historien om Glödhatt:

“Om Askelöf, hvilken du hjertligt helsar, finner för godt att nyttja Historien om Glödhatt, så underrätta mig derom i tid, ty jag har 2:ne rätter jemte desserten igen, hvilken jag ej kunnat vidröra, emedan den dråplige mannens Opera omnia felas mig.“

Då nu “Till Hr. Carl Lindegren“ infördes i Polyfem i slutet af mars, så är det klart att Livijns bidrag, som ej ens var tryckt den 4 maj, ej kan vara identiskt med denna artikel. Mycket annat talar också emot ett dylikt antagande. Det är knappast troligt, att Livijns “General Glödhatt“ skulle ingått i Kapten Baggfots papper, eftersom den i brefvet af den 17 mars sättes i tydlig motsats till “Nils Nybergs svar på det Lindegrenska anfallet“. Askelöf var också medveten om att Livijn insändt detta bidrag; han tackar varmt därför, men Askelöf var vid denna tid knappast invigd i Nils Nybergs hemligheter.

Själftva titeln på Livijns bidrag är ju också en annan än svarets, och hans egen korta beskrifning på de olika “rätterna i General Glödhatt“ tyder på ett helt annat innehåll. Man kommer nästan att tänka på ett dramatiskt upptåg med parodiska kupletter och infall, hämtade ur Lindegrens “Opera omnia“. Detta antagande styrkes ännu mera, om man slår upp artikeln *Om tungusiska teatern* i “Kapten Baggfots papper“. Bland tungusiska originalthlapsodier nämnas där *Den försonade modern* och *General Glödhatt*. Naturligen har Livijn fått ideen till sin “Historia“ ur detta ställe, och följaktligen bör parodien hafva haft en dramatisk form. Själftva innehållet tyckes för öfrigt så lättfärdigt och så närgånget hafva velat skildra det Lindegrenska privatlivet, att till och med Polyfem kunnat draga sig för dess offentliggörande. I hvarje fall är General Glödhatt efter den 4 maj — spårlöst försvunnen. Den är icke tryckt, och den finnes icke bland de Livijnska manuskripten.

Emellertid återstår likheten mellan Polyfemartiklen och Livijns bref, och denna likhet fordrar sin förklaring. Man kan därvid tänka sig två möjligheter: 1) Under Livijns Stockholmsvistelse hafva de båda vännerna samtalat om Carl Lindegren, och en af dem (troligen

Livijn, som så segt kör med uttrycket, att han till och med däröfver vill bygga ett parodiskt drama, har då framkastat denna kvickhet om de tre rätterna jämte desserten. När Hammarsköld sedan skref brefvet "Till Carl Lindegren", erinrade han sig uttrycket och reproducerade det; 2) Eller också har Hammarsköld funnit uttrycket kvickt, när han emottog Livijns bidrag och insatt det i den redan under tryckning varande uppsatsen. Detta senare antagande är emellertid mindre troligt, då det ju var meningen, att äfven låta General Glödhatt i sinom tid draga ut och således kvickheten två gånger skulle fått passera revy.

Brefvet från den 17 mars visar således icke som Ahnfelt vill, att Livijn skrifvit artiklen "Till Carl Lindegren", däremot ådagalägger den tydligt, huru djupt Livijn varit invigd i Nils Nybergs hemligheter. Man tycker sig liksom på bar gärning kunna gripa de meningsutbyten, de råd och infall, som de båda vännerna meddelat hvarandra under Livijns Stockholmsbesök och som tillräckligt förklara, hvarför deras uttalanden om Nils Nyberg sedan i breffen äro så knappa och hemlighetsfulla.

Men för att återgå till brefvet af den 17 mars, så innehåller detta ytterligare några ord, som äro värda att närmare betraktas, men som besynnerligt nog så godt som icke observerats. Hvad är det för *tre hymner*, som återstå, om hvilka Livijn här talar och till hvars förfärdigande han helst behöfde excerpter ur Lindegrens arbeten. Uttrycket hymner bör på grund af ofvanstående naturligen icke fattas såsom lofsånger utan såsom smädesånger, parodier på särskildt Lindegrenska skrifter.

Ahnfelt har icke yttrat sig om detta ställe. Börje Norling¹ menar att "de tre hymnerna torde vara verk, med hvilka Livijn gjort Hammarsköld bekant under sin vistelse i Stockholm; att de kunna utgöra fortsättning på något i Polyfem är ej möjligt, då ingenting om Lindegren der dittills förekommit". Uttrycket i brefvet gifver emellertid icke vid handen, att den eller de föregående hymnerna innehållit något om Lindegren, endast att det var Livijns mening att i de tre följande förlöjliga Lindegren.

¹ Upsalaposten 1879 n:o 18.

Men några dylika verk af Livijn äro icke kända, hvarken bland hans tryckta arbeten icke heller bland hans manuskript, som nästan innehålla *allt* som Livijn skrifvit, — allt utom General Glödhatt. Man kunde då tänka sig, att dessa artiklar som så mycket annat af Livijns författarskap stannat vid förslaget. Att han i hvarje fall aldrig kunnat utföra dem i det ursprungligt tänkta syftet, d. v. s. såsom parodierande Lindegren, är klart, eftersom han (brevet af den 4 maj) icke erhöll Lindegrens arbeten sig tillsända. Men däremot kan återigen invändas, att här talas om en samling hymner, som redan påbörjats, som således redan existera.

Saken tyckes mig blifva klarare, om man härvidlag tänker på de versifierade parodier, som förekomma i Kapten Baggfots papper. Dessa äro följande:

1) *Täflingssång mellan de tungusiska storgenierna Amarulli och Struthio.*

2) *Försök till öfversättning af ett par tungusiskt klassiska skaldestycken. (Kärleken och Ryktets tempel.)*

3) *Lång Anders, idyll.*

4) *Poetico-patriotiska skålar. Appendix till den tungusiska hjälte- och lärodikten Ringastiaden.*

5) *Poeten Markalls Apotheos.*

Granskar man nu närmare dessa parodier låta de indela sig i tvenne grupper 1) *Fria parodier*, 2) *Rena imitationer i parodiskt syfte.*

Till den förra gruppen höra *Täflingssången* och de *Poetico-patriotiska skålarne*. De gissla och parodiera i allmänhet den akademiska smaken. I det förra af dessa stycken förlöjligas t. ex. Valerii antitesmanér, det torrt läroaktiga i "Tålmodet" och andra liknande dikter.

Båda dessa dikter äro säkert skrifna af Hammarsköld. Den förra är publicerad, innan Livijn anlände till Stockholm; af den senare finnes ännu manuskriptet kvar bland Hammarskölds bref och skrifvet med hans piktur.

I det andra manéret äro däremot de öfriga styckena skrifna: *Försök till öfversättning af ett par tungusiskt klassiska skaldestycken*, *Lång Anders* och *Poeten Markalls Apotheos*. I dessa följas nästan

rad för rad ett eller annat bestämdt poem. Så parodierar *Kärleken* poemet *Saknaden*, en imitation efter Pope, som stått att läsa i *Allmänna Journalen* 1809 n:o 79. I "Saknaden" läses:

Flyg, Västanfläkt, och mina suckar för:
 Åt Selma säg, hur ömt hon saknad blifver;
 Att själfva skuggan ingen svalka gifver,
 Att liljan vissnad sjunker ner och dör!

Hvilket i "Kärleken" blir till:

Flyg, Västanfläkt, och mina rimljud för!
 Åt Maja säg, hur platt hon älskad blifver;
 Att själfva sängen ingen hvila gifver,
 Att karrborrn kring min tinning vissnad dör?

Och så vidare. Rad för rad följer det senare poemet det förra.

På samma minutiösa sätt parodierar "Ryktets tempel" Sven Björck-Svenssons "Eremit-kojan" (se *Polymnia*, 1807), "Lång-Anders" C. R. Rutströms öfversättning ur Ovidii framställning af Faëton; och slutligen kulminerar "Markalls Apotheos" med en liknande mästerlig parodi på P. A. Wallmarks "Sång till finska armeens ära"¹.

Det manér, i hvilket denna senare grupp af parodier äro utförda, är egendomligt för Livijn. Ingen annan samtida har nedlagt så mycken möda på denna genre som han. Redan 1805 hade han till Svenska Akademien insändt Visor, rimmade efter Horatius, att sjungas på kända melodier, parodierande de af Akademien belönade parafraserade öfversättningarna. I "David Lifbergs lefverne" förekommer en annan dylik parodi *Tirsis i den gröna lunden*, som förlöjligar Wallins dikt *Vid en landtlig bröllopsfest*. Af samma art äro också de berömda parodierna i Polyfem, som på en gång taga sikte på Wallins Horatiiöfversättningar och Leopolds erotiska oden. Det var också i detta manér, som han några år senare förlöjligade den yfverborna göticismen i Lings person.

Hela denna form af parodi är ett slags motsvarighet till det nya öfversättningsmanéret, hvilket också hade en svuren beundrare i

¹ I början af brevet till Hammarsköld af 17 mars 1810 begär Livijn att denna Wallmarks sång skall sändas honom.

Livijn. Man kan nästan säga, att det var den enda estetiska fråga, som han med verklig entusiasm diskuterade.

Naturligen är det emellertid icke alldeles uteslutet att Hammarsköld kunnat attrapera vännens manér och således vara författare äfven till dessa senare parodier i "Kapten Baggfots papper". Och det kan icke nekas, att när man t. ex. i Markalls apotheos läser en strof som följande:

O ditt privilegium skänktes dig
 En dag, som, med namn af ett snille,
 Till en stark hjelte på skaldkonstens stig,
 O broder, förvandla dig ville.

så är man mera böjd att tillskrifva Hammarsköld dessa haltande verser än Livijn. Själfva prosainledningen till "Markalls apotheos" erinrar till gengäld mera om Livijns manér, och likaledes återfinner man möjligen den senares man iför noter i den lilla hänvisningen på Bager i slutet af apoteosen. Mig veterligen har Hammarsköld dock aldrig hvarken förr eller senare försökt sig i detta manér, då däremot Livijn aldrig tröttnade på denna form af lärda mödor.

Har man emellertid en gång gjort detta antagande är det märkvärdigt, hvad allt som hittills varit oförklaradt i Nils Nyberg-frågan, osökt låter förklara sig. Om man antager, att Livijn under Stockholmsbesöket lofvat att hjälpa Hammarsköld med utarbetandet af dessa parodier, så förstår man uttrycket i brevet af den 17 mars: de tre hymner, som ännu återstå. Man förstår också utifrån denna synpunkt bäst Livijns korta anteckning om Nils Nyberg i sitt exemplar af Polyfem:

"Med Nils Nyberg var ett besynnerligt och ganska intressant förhållande, som ej kan här beskrivas. Men för att få reda på denne man, som Algren skulle slå ihjel, Lindegren piskä etc. snapade de fega Journalisterna upp biljetter etc. Vid denna tiden kände ej Polyfems utgifvare (alla NB) honom."

Den ende, som försökt en förklaring af denna anteckning är Börje Norling¹, som säger:

"Oss synes, att det hade varit lika lätt att meddela, att ett

¹ Uppsalaposten 1879, n:o 58.

samarbete ägt rum. Det intressanta förhållandet bestod naturligtvis i mystifikationen, i de bref Livijn skref för att förvillia Askelöf o. s. v. Hade Nils Nyberg varit mer än en person, hade Livijn ej skrivit, att Askelöf ej kände honom, utan då hällre satt *förhållandet* eller något dylikt.“

Till denna Norlings kommentar kan anmärkas följande. Först och främst har det aldrig varit Livijns mening att säga oss, hvem Nils Nyberg var, utan liksom på många andra ställen i sitt exemplar af Polyfem, har han icke velat utsätta namnen på de verkliga personer, som åsyftades. Orsaken, hvarför han i detta fallet icke gjort det, veta vi redan genom ofvan citerade bref af Livijn och Rääf.

Hvad han däremot ville meddela, var just det intressanta förhållandet, mystifikationen o. s. v. Märk väl att han också gör början till en dylik förklaring, i det han just erinrar om det uppsnappade brevet, striden med Lindegren o. s. v. Men hvad är det då "som ej kan här beskrivas". Troligen det samarbete, som ägt rum mellan honom och Hammarsköld, i korthet sagdt den delaktighet, som också han haft i "Kapten Baggfots papper". Norlings sista skäl är icke heller tungt vägande, om man utgår från den psykologiskt enda riktiga förklaringen, att Livijn ej ville upplysa om förhållandet.

Antager man en dylik Livijns delaktighet — obetydlig i sig själf — kan man också förstå, att en dunkel tradition om detta förhållande bildat sig, en tradition, som troligen i så fall går tillbaka till Livijn själf, hvilken säkerligen några år senare efter Hammarskölds död var mindre återhållsam i sina uppgifter än, då han nedskref anteckningen i Polyfem och som kanske då antydte för Fryxell eller någon annan af sina dåtida vänner, att äfven han haft en viss del i "Kapten Baggfots papper".

Kronologiskt möter icke heller något hinder för detta antagande. *Försök till öfversättning af ett par tungisiskt klassiska skaldestycken* läses i n:o 32 af Polyfem, hvilket publicerades omkring den 18 april. *Markalls apotheos* trycktes i n:o 34, således omkring den 25 april. *Lång Anders* infördes först i andra samlingen n:o 37, men var redan insänd till redaktionen långt tidigare. I n:r 33 af

första samlingen finnes nämligen en redaktionell notis af det innehåll, att "den som för längre tid tillbaka insändt bland annat en idyll, titulerad Lång Anders behagade uttaga en biljet, der detta blad utgifves". Kanske är detta stycke också den första af "hymnerna", på hvilka anspelas i brevet. Om Askelöf har satt sig i förbindelse med författaren, och om det sedan dröjde så länge, innan stycket insändes, beror detta väl därpå, att någon omarbetning ansetts nödig.

Det skulle varit önskligt om till stöd för detta Livijns och Hammarskölds samarbete äfven rent yttre skäl kunnat anföras. Livijns handskrifter lämna emellertid inga upplysningar i denna fråga. Från Livijns tidigare år finnas en del almanackor, som på sista tiden kommit mig tillhanda, i hvilka han helt kort fört ett slags dagbok öfver händelser i sitt lif och öfver sitt författarskap. En dylik dagbok för 1810 skulle säkerligen skänkt oss nya upplysningar om Nils Nyberg, men tyvärr är den förkommen. Full klarhet kan därför knappast uppnås i denna fråga. Att det är Hammarsköld, som är upphofsmanen och den egentlige författaren af "Kapten Baggfots papper" kan icke betviflas efter de vittnesbörd som den Hammarsköldska brefväxlingen lämnar; men som jag här sökt visa är det icke uteslutet, att det också döljer sig en viss sanning i den dunkla traditionen om Livijns medarbetarskap, som Fryxell och Malmström framburit i litteraturhistorien.
